

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

HLAKOLA/TLHAKUBELE 2013

FREE STATE

MATSHWAO: 120

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 16.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe dikarolo tse NNE, e leng:

KAROLO YA A: Tekokutlwisiso	(matshwao a 30)
KAROLO YA B: Kgutsufatso	(matshwao a 10)
KAROLO YA C: Thutapuo le tshebediso ya puo	(matshwao a 60)
KAROLO YA D: Dingolwa	(matshwao a 20)
2. Araba dipotso TSOHLE KAROLONG YA A, B le C. Kgetha potso e le NNGWE KAROLONG YA D.
3. Qala karolo ka NNGWE leqepheng LE LETJHA.
4. Tlola mola dipakeng tsa dikarabo tsa hao.
5. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela kaha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
6. Seha mola qetellong ya karolo e nngwe le e nngwe.
7. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.
8. Ngola ka mongolo o makgethe mme o balehang.
9. Bala ditaelo tsohle ka hloko.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1**

Karolong ena o nehlwe mefuta e mmedi ya ditema. Bala tema e nngwe le e nngwe ka hloko o nto araba dipotso tsohle tse botsitsweng hodima yona.

TEMA YA A

Bala tema ena e latelang ka hloko, ebe o araba dipotso tse hlahang tlasa yona. Araba ka lentswe le le leng feela moo ho hlokehang, ntle le ha eba potso e hloka tlhaloso kapa karabo e teletsana.

Millicent ya dilemo di 25, ke motjha ya hlahetseng le ho holela Olifantsfontein, North West. O sebetsa mokgatlong o bitswang Children of Light. Mokgatlo ona o shebane le mananeo a ho aha le ho ntlafatsa motse wa habo. Millicent o hotse ka thata empa a iteka. Mme wa hae o ne a etsa bonnete ba hore bana ba hae ba na le tsohle tseo ba di hlohang. Lelapa labo le ne le na le kgwebo e nyane e neng e etsa hore ba kgone ho phela. Mafelong a beke ba ne ba rekisa dinkgisamonate, difatuku le dihlahiswa tsa Table Charm. Millicent o ne a rata ho ba mmabotle wa Afrika Borwa mme a emele batjha ba naha ena lefatsheng lohle. Ka baka la ho holela mahaeng le ho se fumane dikgokahano tsa inthanete a hloleha ho fihlella toro ya hae.

Millicent a qala mosebetsi wa ho phehela basadi le bana ba dikgutsana ka tjhelete ya hae. Yena le metswalle ya hae ba tsamaya hara motse ba kopa diaparo tsa kgale le dithuso tse ding hore ka mehla ha ba fa batho ba hlohang dijo, ba ba fe le diaparo. Millicent o re ho hola ka thata ho mo entse hore a batle ho thusa le ho fedisa tshotleho. O re o ile a elellwa hore batho ba bangata ba phela ka thata mme o lokela ho etsa ho hong. Mokgatlo ona wa Children of Light ke mokgatlo o sa fumaneng ditshehetso kapa ho thuswa ke mmuso.

Yena le metswalle ya hae e sebetsang le yena ba etsa mananeo a ahang motse wa habo bona. Ba etsa dintho tse kang mananeo a phepo, a ho ruta batjha ka dintho tsa bohlokwa tse kang ho kgetha makala a mosebetsi a nepahetseng, ho phela ka nepo le ho phema mafu a kotsi. Ba boetse hape ba fana ka diphuthelwana tsa dijo kgwedi le kgwedi, ba ruta batho ka tsa temo le dintho tse ding tse ngata tse ka tswelang batho ba motse wa bona molemo. Ba thusa ba hlohang ka dijo le diaparo, ba hlokomela le ho thusa bana ba sekolo ka mesebetsi ya sekolo ha dikolo di se di tswile.

Ba dula ba buisana le batjha, haholo ba qetileng sekolong bakeng sa ho fana ka dikeletso bophelong ba ka mora sekolo. Ba boetse ba kopa le unifomo baithuting ba qetileng materiki ho thusa bana ba hlohang unifomo. Millicent o re ho sebetsa ka bana le batho ba baholo ho mo ratile ho amohela bophelo kamoo bo tlang kateng. O thabiswa ke ho bona batho ba motse wa habo ba kgotsofetse. O ipiletsa ho batjha ba motse wa habo haholo ba sa sebetseng kapa hona ho kena sekolo, ho thusa ho hlabolla maphelo a batjha le basadi motseng wa habo. O re ha batjha ba motse ba sebetsa mmoho, ho ka ba bobebe hore motse o hole ka potlako mme botlokotsebe le tshebediso e mpe ya dithethefatsi di fele.

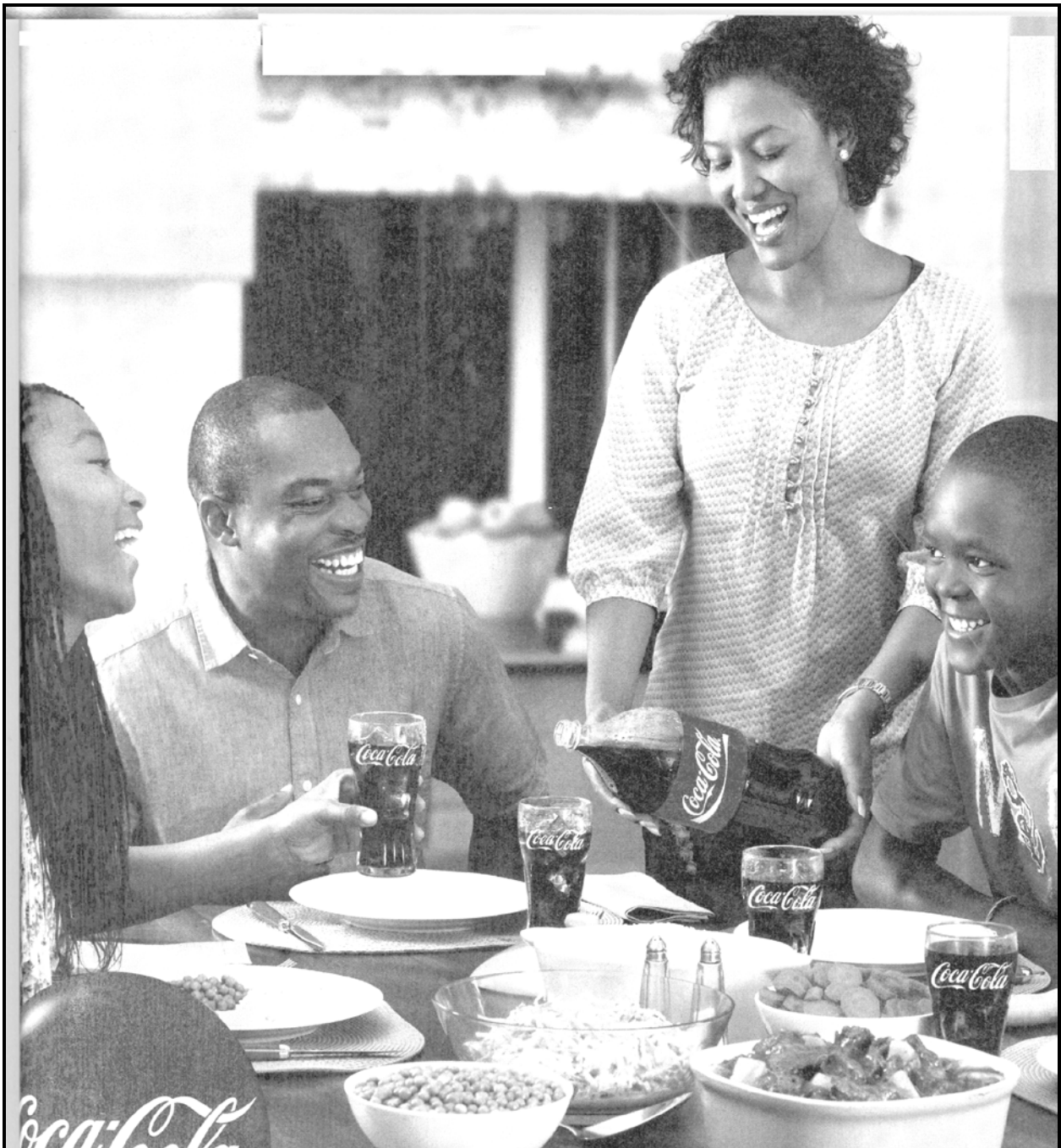
[E qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa makasining wa *Bona* wa Phupu 2012]

- 1.1 Millicent o dilemo di kae? (1)
- 1.2 O ne a ikemiseditse ho ba eng bophelong? (1)

- 1.3 BoMillicent ba ahile motseng ofe? (1)
- 1.4 Millicent o susumeditse ke eng ho thusa setjhaba? (1)
- 1.5 Mme wa Millicent o ne a kgona jwang ho hodisa bana ba hae? (2)
- 1.6 Bophelo ba Millicent bo tshwana jwang le ba batho bao a ba thusang? (2)
- 1.7 Hobaneng ha Millicent a ile a hloleha ho fihlela seo a neng a ikemiseditse ho ba sona bophelong? (2)
- 1.8 Na ho ya ka wena o bona mosebetsi oo wa Millicent e le o tla dula o tswela pele ho ya ho ile? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 1.9 Mokgatlo wa Children of Light o thuswa haholo ke ...
- Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang.
- A mmuso.
- B batjha.
- C setjhaba.
- D Ha ho karabo e nepahetseng. (2)
- 1.10 Ketso ya Millicent ya ho sebedisa tjhelete ya hae e bolela hore ke motho ya jwang? (2)
- 1.11 Ebe se neng se etswa ke mokgatlo wa Children of Light ke ntho e ntle? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 1.12 Na se etswang ke boMillicent ke ntho e ka kgonahalang? Fana ka lebaka bakeng sa karabo ya hao. (2)
- [20]**

TEMA YA B: BOKGONI BA HO BOHA

Boha tema ena, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

[E qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa makasineng wa *Bona* wa Phupu 2012]

- 1.13 Seno se tshelwang dikgalaseng tse tafoleng se bitswa eng? (1)
- 1.14 Dipoleiti tsa ho jela tseo o di bonang, di ka lekana batho ba ba kae ka palo? (1)

- 1.15 Ha o tadima difahleho tsa batho ba hlahisitsweng temeng o ka re ba bonahala ba le jwang? Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang.
- A Ba swabile.
B Ba thabile.
C Ba kgenne.
D Ba maketse. (2)
- 1.16 Ha o tadima tema ee, o ka re maikemisetso a baphatlalatsi ba tema ee ke afe? (2)
- 1.17 Hobaneng ha lebitso 'Coca Cola' le hlahisitswe ka tsela e hlakileng temeng ee? (2)
- 1.18 Na o dumellana le maikutlo a baphatlalatsi a hore kopano eo re e bonang temeng ee ke ya lelapa? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- [10]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2****TEMA YA C**

Bala tema e latelang ka hloko ebe o e kgutsufatsa ka ho hlahisa dintlha tse SUPILENG tsa sehlooho tse totobatsang bohlokwa ba avocado.

Hlokomela:

1. Ngola dintlha tse supileng ka dipolelo tse tletseng ebile di hlahlamana.
2. Sebedisa dipolelo tsa hao.
3. Nomora dipolelo ho tloha ho 1 ho isa ho 7.
4. Ngola polelo e nngwe le e nngwe moleng wa yona o motjha.
5. Kgutsufatso e hlahiswe ka dintlha tse supileng tsa bolele ba mantswe a sa feteng a 60.
6. Qetellong bontsha PALO YA MANTSWE ao o a sebedisitseng.

Avocado ke e nngwe ya ditholwana tse fumanehang Afrika Borwa. E fumanwa haholo Limpopo le KZN. E fumaneha ka mofuta e kang Fuerte, Pinkerton le Ryan, ho tloha ka Hlakubele ho isa ka Phato. Hass ke mofuta o mong o letlalo le lefifi, o tatso ya matokomane mme o fumaneha ka boPhuptjane ho isa Pudungwana.

O ka etsa dintho tse ngata ka avocado, tse kang dijo tsa hoseng, tsa motsheare le tsa mantsiboya, tse tjhesang kapa tse batang. E ka tshaswa thoustong, ya etsa sandwich kapa disalate. Ha e hloke ho lokiswa pele. E lokela bomme ba potlakileng bakeng sa dijo tse nang le tatso, tse tletseng phepo tse lokelang lelapa lohle.

Avocado ke sejo tse loketseng bophelo bo botle. E ditlheferetsi di ngata tse loketseng mmele le letswai le loketseng pelo. E theola cholesterol hoba e tletse mafura a loketseng mmele. Hape e thusa ho theola boima mmeleng hoba e kgorisa nako e telele.

E sebediswa ke bommabotle ba bangata. E nolofatsa letlalo ha e tshaswa sefahlehong, mme e tlosa mabadi. Ha ho lebaka le ka o thibelang ho ja avocado le ho e sebedisa ka mehla. Ha e na kotsi ya letho, e je o be o e sebedise o tle o phele hantle.

[E qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa makasining wa *Bona* wa Phupjane 2012]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B:

10

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3: MANTSWE LE MOELELO WA ONA****TEMA YA D**

Bala tema ena e latelang ka hloko o nto araba dipotso tsa thutapuo tse thehilweng hodima yona.

Bosiung boo Hlomi a itlhatswa ka ho tlala yaba o lokisa moriri wa hae o neng o tshwana le wa MaAfrican-Americans. A itlotsa ka setlolo se etsang hore letlalo le be bonolo, a itshwantshisa diaparo tsa hae tsa jaefe. Tsona e ne e le borikgwenyana bo bosweu, sekipanyana se sesehla, kepisi e ntsho le dikausu tse ntsho tsa matsoho. Kausu e tshweu ka otong le letona, mme ka ho le letshehadi teng e be e le e tshehla. Bahlankana le barwetsana ba ne ba boheha e le ka nnete ba bontsha tswelopele le thahasello tlhodisanong ena.

Hoba a kene diaparong tseo tsa hae, a se ke a kgolwa le ho dumela seo a se bonang ha a itjheba seiponeng. O ne a le motle e le ka nnete. Eka ke motho ya tswang kwana Amerika kapa naheng e nngwe e hole.

Eitse ha a tswa ho ya bontsha ba leloko ka phaposing ya ho jela, ba mo makalla, ba mo sheba ka kgohelo e kgolo. Diau o ile a opa matsoho a entse mothamo. Hlomi a ba jaefela jaefe e kgadisang, mme a kgutlela kamoreng hape.

[E qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa bukeng ya *Bosweu ba Lehlwa* ya S Moroe]

- 3.1 Nehelana ka malatodi/diantonime tsa mantswe a ngotsweng ka botsho dipolelong tsena.
 - 3.1.1 Hlomi a itlotsa ka setlolo se etsang letlalo le be **bonolo**. (1)
 - 3.1.2 Bana ba ile ba **hlobola** diaparo tsa tantshi. (1)
- 3.2 Lentswe '*bahlankana*' ke botona ba lentswe '*barwetsana*'. Fana ka botona ba mabitso a latelang. O be o a sebedise dipolelong tseo o ipopetseng tsona.
 - 3.2.1 moradi (2)
 - 3.2.2 mme (2)
- 3.3 Lentswe '*borikgwenyana*' ke nyenyefatso ya lentswe '*borikgwe*'. Nyenyefatsa mabitso ana a latelang mme o a sebedise dipolelong tseo o ipopetseng tsona.
 - 3.3.1 dikausu (2)
 - 3.3.2 moriri (2)

- 3.4 Nehelana ka mahlalosonngwe/disinonime tsa mantswe a ngotsweng ka botsho dipolelong tsena.
- 3.4.1 Hlomi a **kgutlela** ka kamoreng. (1)
- 3.4.2 E ne e **boheha** e le ka nnete. (1)
- 3.5 Lentswe 'e *kgadisang*' ke leamanyi polelong ena, '*Hlomi a ba jaefela jaefe e kgadisang*'. Ngola dipolelo tse latelang hape mme o fetolele mantswe a ka masakaneng ho ba maamanyi.
- 3.5.1 Ke bone bahlankana (boheha) e le ka nnete. (1)
- 3.5.2 Diau (opa) matsoho o thabile. (1)
- 3.6 Lentswe lena, '*matsoho*' ke bongata ba lentswe '*letsoho*'. Fana ka bongata ba mantswe a latelang.
- 3.6.1 motho (1)
- 3.6.2 kamore (1)
- 3.7 Lentswe lena, '*tswelopele*' le bopilwe tjena, 'tswela+pele'. Ngola dipolelo tsena hape mme o hokele mmoho dikarolo tsa puo tse ka masakaneng.
- 3.7.1 Hlomi ke (eta+pele) wa sehlopha sa bahlankana ba jaefang. (1)
- 3.7.2 Sehlopha sa bona se fihlile ho (kgaola+kgang). (1)
- 3.8 Kenya mahokedi a siilweng dipolelong tse latelang ho hlakisa meelelo ya tsona.
- 3.8.1 Hlomi o apere diaparo ... ntle. (1)
- 3.8.2 Bana ba itlotsa ka setlolo ... nolofatsang letlalo. (1)

[20]

POTSO YA 4: SEBOPEHO SA DIPOLELO LE TSHEBEDISO YA TSONA**TEMA YA E**

Bala tema ena e latelang ka hloko o nto araba dipotso tsa thutapuo tse thehilweng hodima yona.

Seabo sa thelebishene thutong ya bana.

Dilemo tsa pele tse pedi ke tsa bohlokwa haholo bakeng sa ho hola ha boko mothong. Thelebishene le disebediswa tse ding tsa motlakase di ka thibela kapa hona ho sitisa kgolo ena. Ha bana ba ntse ba hola, ho shebella thelebishene haholo ho nka nako ya bona ya ho bapala, ho bala le ho etsa mosebetsi wa sekolo, ho bapala le metswalle le ho ba le nako le ba lelapa.

Setsebi sa kelello le thuto Sheryl Cohen o hlalose tsa batswadi molemo wa thelebishene. O re, 'Thelebishene ha e mpe ka nako tsohle.' O tswela pele ka ho re e ka thusa bana ho ithuta. Sheryl o re, 'Thusa ngwana wa hao ka ho mo tataisa ka tshwanelo.' O re ha ho ne ho na le thuto eo ngwana hao a e ratang haholo, ho entswe lenaneo, filimi kapa DVD ya thuto e batsi ka yona. Ka kgokahano ya thelebishene bana ba ka tseba dibaka, diphoofolo, kapa dintho tseo ba neng ba ke ke ba di tseba habonolo. Bana ba tla bona botle ba ho arola nako ya bona ka tshwanelo.

[E qotsitswe le ho lokiswa ho tswa makasineng wa *Bona* wa Phupjane 2012]

- 4.1 Polelo ena, '*Dintho tseo ba neng ba ke ke ba di tseba...*' e kganyetsong kapa tatolong. Fetolela dipolelo tse latelang ho tatolo (kganyetso).
 - 4.1.1 Bana ba ka tseba dibaka le diphoofolo tse fapaneng. (2)
 - 4.1.2 Bana ba nka nako e telele ba shebile thelebishene. (2)
- 4.2 Ngola polelo ena e latelang sebopehong sa puopehelo. Qala polelo ya hao ka mantswe a ngotsweng ka botsho (jwalo kaha o bontshitswe).

Sheryl o re, 'Thusa ngwana wa hao ka ho mo tataisa ka tshwanelo.'

Sheryl o re motswadi a ... (2)
- 4.3 Polelo ena, '*Batho ba hlahiswa ka tsela e kgahlisang*' e ho boetsuwa. Ngola dipolelo tse latelang hape, empa o qale e nngwe le e nngwe ka lentswe le ngotsweng ka botsho.
 - 4.3.1 Batwadi ba balla **bana** dipale. (2)
 - 4.3.2 Thelebishene e hlahisa **ntwa** haholo. (2)
- 4.4 Kopanya dipolelo tsena tse pedi ho bopa polelo e le nngwe. Sebedisa lekopanyi le ka masakaneng.

Bana ba tseba dintho tse ngata. Bana ba di bona thelebisheneng. (kaha) (2)

- 4.5 Sebedisa mabitso ana a latelang dipolelong tseo o ipopetseng tsona, e le moetsi le moetsuwa, jwalo kaha o bontshitswe.
- 4.5.1 batswadi (e le moetsi) (1)
- 4.5.2 batswadi (e le moetsuwa) (1)
- 4.6 Lentswe lena, '**bana**' le ka ba le meelelo e mmedi kapa ho feta. Sebedisa lentswe lena dipolelong tse pedi ho hlakisa meelelo e mmedi e fapaneng.
- 4.6.1 bana > (2)
- 4.6.2 bana > (2)
- 4.7 Polelo ena, '*Bana ba tla bona botle ba ho arola nako ya bona*' e ho lekgate letlang. Fetolela polelo e latelang sebopehong sa letlang.
- Setsebi sa tsa kelello se ruta batswadi ka thelebishene. (2)
- [20]**

POTSO YA 5: KHATHUNU

Boha le ho bala tema ena e latelang, o nto araba dipotso tse e latelang.

TEMA YA F

[Setshwantsho se qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa makasineng wa *Move* wa Tlhakubele 2012]

- 5.1 Ke foreimi efe e bontshang hore ho sebediswa motlakase tlong eo bana ba leng ho yona? (1)
- 5.2 Sheba foreimi ya B. Ke phoso efe e etswang ke Sipho ha a kgohlola? (2)
- 5.3 Sheba foreimi ya A. Mpho o bonahala e le motho ya ...
- A kgathatsehileng.
B maketseng.
C tshohileng.
D thabileng. (2)
- 5.4 Bolela ntlha e le nngwe e o nahanisang hore nako eo tsena di etsahalang ka yona e ka ba mariha. (2)
- 5.5 Ngwanana ya rwetseng masale ke mang? (1)
- 5.6 Na ho bohlokwa ho ya ngakeng ha motho a tshwerwe ke sefuba? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- [10]**

POTSO YA 6: HO LOKISA DIPHOSO TEMENG

Ngola seratswana se latelang hape mme o lokise diphoso tse hlahellang ho sona tsa tshebediso ya matshwao a puo, mopeleto, puo, ho arohana le ho kopana ha mantswe ho sa nepahalang.

TEMA YA G

baahi ba Afrika Borwa bakgothaletswa ho boloka tjhelete Sena se thu sa batho babangata ho fihlela ditakatso tsa bona tsa bophelo. Advice ena e lebisitse ho bohle, ba baholo le ba monyenyanane. Motho a qale Ho boloka ka moo a kgonang ka teng

[Tema ena e qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa makasineng wa *Bona* wa Phupu 2012]

[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:

60

KAROLO YA D: DINGOLWA**MAKUMANE A THATA A BOPHELO – JM Maqubela**

Ho botsitswe dipotso tse pedi karolong ena. Araba potso e le NNGWE e itshetlehileng bukeng eo o e badileng.

POTSO YA 7: HOBANG MME?**TEMA YA 1**

Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima pale kaofela ha yona.

Ha a hloleha ho ka kgodisa lekgotla ka bopaki ba hae, o tla iphumana a lahletswe Lesotho. Ho tloha bonyenyaneng, o ne a se a le selemong sa mashome a mane a nang le borobedi a qetetse Lesotho. Le batho bao a neng a iswe ho bona ka mohlomong ba ne ba itjhwelle. Letshwao la ente la tla la e baka taba. Na le teng e ne e le tsela e nepahetseng ya ho kgetholla batho ka letshwao la moo lemao le neng le hlabile teng? Na ketso ee ha e na ho tshabisa batho ho isa bana ba bona ho ya entela mafu a itseng dipetlele kapa hona tlong tsa kentelo ya thibelo ya mafu?

Ka tsatsi le latelang hora e ne e le ya leshome. Nyewe e ne e se e kene. Molahlehi a le ka lebokoseng moo a ntseng a hlongwa dipotso. Hona nakong ena lemati la buleha. Bana ba Molahlehi ba tsamayang le Mmabona ba kena monyako. Ba teantsha mahlo. Molahlehi a sheba fatshe. Ngwana wa ho fela a leka ho ya ho ntatae empa lepolesa la mo thibela. Lefokisi le neng le ilo lata lengolo la kolobetso la Molahlehi le ne le ile la ba tsebisa hore Molahlehi o mona tjhankaneng. Mosadi enwa o ne a batlile a bile a se a sa tsebe le moo a ka hlolang a batlela. Molahlehi o ne a tshwarwa ka nako ya ho kgutla a tswa mosebetsing mme a lebile lapeng.

- 7.1 Lebitso la malome wa Molahlehi ke mang? (1)
- 7.2 Mmangwane wa Molahlehi o ne dula kae? (1)
- 7.3 Molahlehi o nahana ditaba tsee tse bohloko tsa bophelo ba hae a le hokae? (1)
- 7.4 Lebitso le neng le hlahella lengolong la Molahlehi la tlhaho ke mang? (1)
- 7.5 Bolela seo Molahlehi a neng a se qosetswa kgotla. (2)
- 7.6 Bopaki boo lekgotla le neng le na le bona kgahlanong le yena ke bofe? (2)
- 7.7 Ebe mabaka ao Molahlehi a neng a fana ka ona a ne a kgodisa lekgotla? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 7.8 Lebaka le entseng hore ntate wa Molahlehi a kgutlele ha habo Pietersburg ke lefe? (2)
- 7.9 Ke eng e pakang hore Molahlehi o phetse bophelo bo bohloko ha malomae? Fana ka ntlha e le nngwe feela ho tiisa taba ena. (2)

- 7.10 Ho ya ka ditaba tsa buka, hobaneng ha Mmamolahlehi a ile a lla pele a araba potso ya Molahlehi? (2)
- 7.11 Na nyewe ee e kopantse lelapa la Molahlehi le Mmamolahlehi? Tiisa karabo ya hao. (2)
- 7.12 Hlalosa hore maikutlo a Molahlehi a ne a le jwang ka mora nyewe. Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- [20]**

POTSO YA 8: NAKO E SA LE TENG

TEMA YA 2

Bala tema e latelang o nto araba dipotso tse theilweng ho yona:

Mosuwehlooho ha ntse a ngola, a makala ha a fumana mohlalobi a se a kene monyako mme a eme haufi le yena. Mohlalobi a tsheha ha a bona mosuwehlooho a nyaroha. Bonnete le ha mosuwehlooho a ne a nyaroha jwalo, o ne a ntse a tseba hore mohlalobi a ka nna a tihakela sekolo sena hona matsatsing ana. Le teng a etela sekolo ho latela memo e ileng ya etswa ke yena mosuwehlooho ka sebele. Memo ho mohlalobi e ne e kopa hore a tlo inwesa ka nkgo ka maemo a tswileng taolong a thuto, ao nakong ena mosuwehlooho a neng a kgolwa ho se ho hloka hloka dikeletso tse maemong a hodimo ho ka a kgutlisetsa tulong tsa ona.

Ho tshoha teng mosuwehlooho o ne a tshohile. Mosuwehlooho o ile a kopa mohlalobi hore ka bobedi ba ke ba lekole sekolo. Ba fela ba kena diphaposing tsohle ho bona maemo a renang moo. Ka nako ya tekolo, mesuwe e neng e ituletsa letsatsing ka ntle e ne e se e mathela diphaposing. Barutwana le bona ka lehlakoreng le leng ba bula dibuka ba etsa e ka ke kgale ba ntse ba bala dibuka tsa bona.

- 8.1 Lebitso la sekolo seo ho buuwang ka sona moo ke mang? (1)
- 8.2 Mosuwe Tlotliso o ne a ile kae ka nako ya sekolo? (1)
- 8.3 Mosuwe Tlotliso o ne a na le bomang moo? (1)
- 8.4 Hobaneng ha mosuwehlooho a ile a bitsetsa mohlalobi sekolong? (1)
- 8.5 Mosuwe Kgobotla o ne a halefetse eng ha a tla bitsetsa mosuwehlooho phaposing ya hae? (2)
- 8.6 Mosuwe Tlotliso o ne a qosetswa eng ke lekgotla la sekolo? (2)
- 8.7 Karabo ya mosuwehlooho e bile efe ka bosiyo ba mosuwe Tlotliso le mosuwe Kgobotla ho mohlalobi? (2)
- 8.8 Ho ne ho tla etsahala eng ka mosuwe Tlotliso ha a ne a ka etsa phoso eo hape mosebetsing? (2)

- 8.9 Ketso ya hore mosuwe a hemele hodimo ka mora ho ballwa kahlolo ya hae ke lekgotla la sekolo e bolelang? (2)
- 8.10 Ke molemo ofe oo mosuwehlooho a ileng a o etsetsa mosuwe eo nyeweng ee? (2)
- 8.11 Na e be mosuwe Tlotliso o ile a inyatsa boitshwarong boo ba hae? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 8.12 Ebe ke hantle hore mosuwe a nwe jwala le bana ba sekolo? Tiisa karabo ya hao. (2)
- [20]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 120